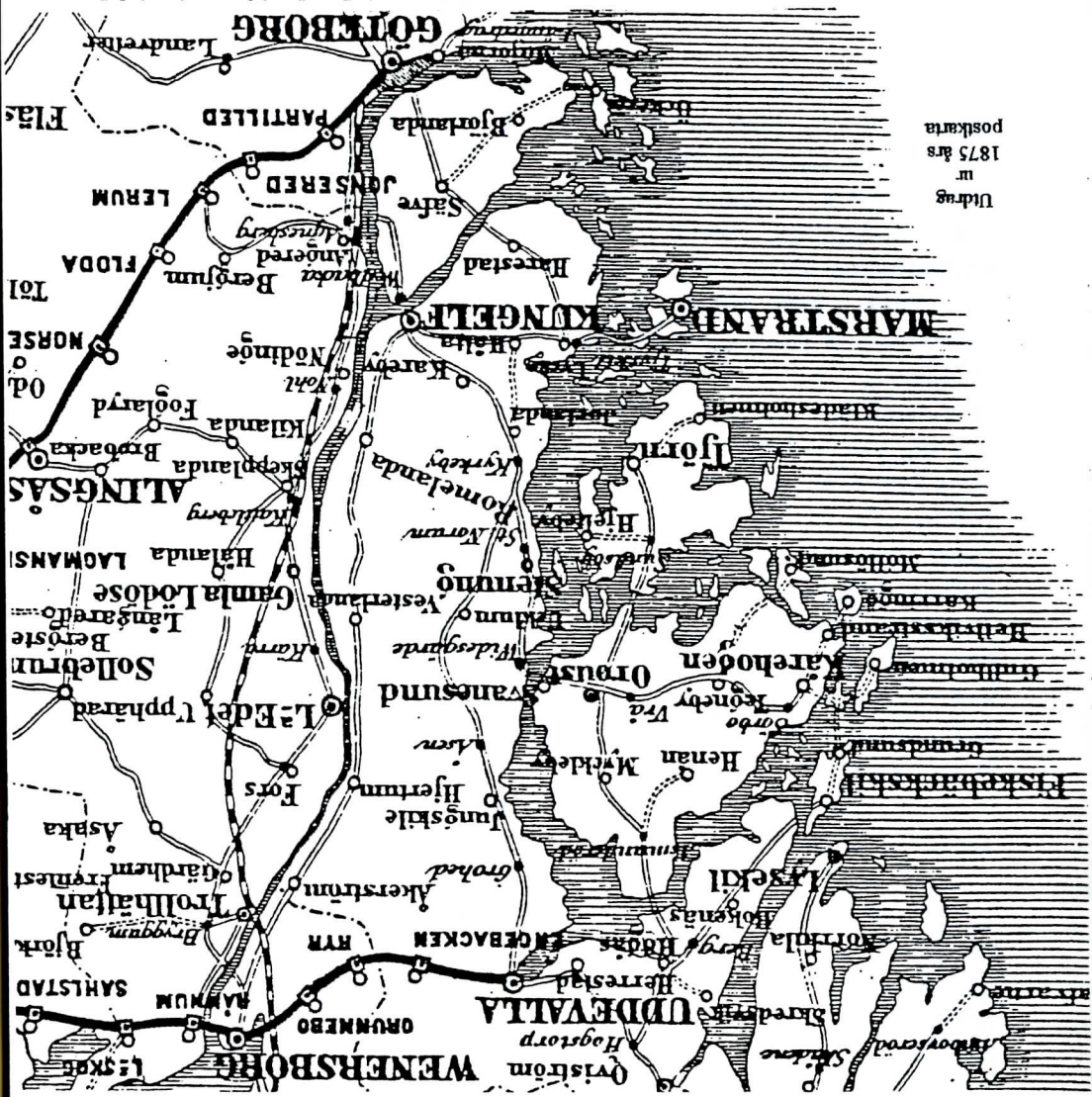

Något om Posten på Västra Orust

Utdrag
från
1875 års
postkarta

Häften i den posthistoriska skriftserien tillverkas med hjälp av en ordbehandlare, en ljusida för montering och en kopiator, allt av enklaste slag. Det är fråga om ett rent hanterik och defekter kan förekomma. Jag hoppas Du har överseende därmed och att Du accepterar att det framforsgade innehållet är viktigare än häftets utförande.
Erik Lindgren

*Är Västerlands Östrik och Östergötland
"Allredskännd", som man vilat ut andelen
florant ut västergötland bland östra gänget
& man, så de västra postföretag ut ut ut
ifran och högre tilläggs postbidragarna föran,
allra, för om en såll höll som ut västergötland, ofta
en i västergötland för de som ut västergötland
ingen av västergötland och västergötland västergötland
månadsvyg, som västergötland västergötland västergötland
västergötland, västergötland västergötland västergötland
västergötland, västergötland västergötland västergötland
at in västergötland västergötland västergötland västergötland
andelen för västergötland västergötland västergötland
västergötland. Den här i västergötland västergötland västergötland 1876.
Erik Lindgren*

Förord

Ämnen som behandlas i den posthistoriska skriftserien är oftast beroende av läsekretsens egna önskemål. Denna gång har jag på grund av visat intresse från en hembygdsforskare i Bohuslän tänkt ägna mig åt Orust. Det går inte att i en skrift av detta lilla format redovisa hela öns posthistoria, om än aldrig så kortfattat. Jag har därför stannat för västra delen av ön men håller mig inte strikt till någon avgränsning. Det kan därför bli fråga om någon överlappning, om och när jag senare väljer att skriva om östra Orust.

I framställningen presenterar jag postanstalterna kronologiskt i den ordning de öppnats. Inte mindre än sju av dem kom till samtidigt, med 1875 års ingång, varför jag presenterar dessa sinsemellan i bokstavsordning. Det var 1873 års riksdagsbeslut om att kronobrevbäringen skulle avskaffas som gjorde att så många poststationer öppnades samtidigt. Jag har därför funnit anledning att i ett särskilt inledande avsnitt berätta något om kronobrevbäringen och följderna av att postverket tog ansvar för denna med början 1874.

Det heter visserligen formellt att poststationer som jämte nya postlinjer ersatte kronobrevbäringen i Bohuslän öppnades med 1875 års ingång. Detta riktmärke använder jag också i mina berättelser. I verkligheten kan flera poststationer ha öppnats något senare i brist på inventarier och arbetsmaterial. Mycket sällan har detta kunnat dokumenteras, men i ett par fall kan jag redovisa en försening på mer än 40 dagar. Det är glädjande att ortstämpelkatalogens redaktion tagit fasta på denna "upptäckt".

Inledningsvis lämnar jag uppgifter om de två poststationer som fanns på västra Orust redan när kronobrevbäringen upphörde i dess dittillsvarande form. Det var Kårehogen, öppnad den 1 december 1866, och Fiskebäckskil, öppnad (till en början enbart som sommarpoststation) den 1 juni 1869. I övrigt bjuder framställningen på poststationer som kommit till för att komplettera det postföringsnät som byggdes upp 1875, samt på några andra senare tillkomna poststationer.

Tacksamt tar jag emot synpunkter från mina läsare.

Växjö i maj 1993

Erik Lindgren

Kårehogen

Före 1861 fanns det i stort sett bara förvaltningspostkontor i vårt land med chefer tillsatta av kungen eller (för de fyra lägsta klasserna sedan 1850) av poststyrelsen. Totala antalet sådana postanstalter var 175 vid 1860 års ingång. Dessutom fanns det då 21 s k postuppsyningsmansplatser, huvudsakligen i Norrlands glesbygd. Postkontoren låg med få undantag i städerna. Ett regeringsbeslut i mars 1860 bemyndigade poststyrelsen att inrätta poststationer på landsbygden "såsom speditionskontor åt postmästarna för att underlätta postutväxlingen". De första poststationerna öppnades efter lång förberedelse den 15 februari 1861. Så småningom kom en sådan poststation till stånd på Orust, nämligen Kårehogen den 1 december 1866.

Till poststationsföreståndare antogs apotekaren Anders C Widell som själv hade varit en av initiativtagarna och medverkat till att poststationen kom till stånd. Hans farfars far hade varit postinspektör i Kristianstad 1756-1794 och hans farfar postmästare i Varberg 1794-1814.

Kombinationen apotek-post var ganska ovanlig men det finns enstaka exempel på andra håll, t ex i det småländska Lenhovda. Där om har jag berättat i boken "Berättelser från glesbygd" (nr 9 i posthistorisk skriftserie). Vid sidan om sin huvudsakliga samhällsgärning skötte Widell poststationen med fast hand fram till sin död i november 1905 och efterträddes då av änkan Maria.

Posten i Kårehogen gick vidare i släkten genom att dottern Märta tog över formellt efter moderns död 1927. Märta hade under lång tid biträtt modern med postgöromålen. Hon fick medalj för nit och redlighet i rikets tjänst innan hon lämnade över poststationen till Astrid Gardell den 1 mars 1958.

Astrid Gardell avled i blott 47 års ålder i februari 1960 och poststationen övertogs av affärsbiträdet Doris Johansson. Hon fick vara med om poststationens indragning den 31 mars 1973 och blev då antagen till expeditionskassör vid posten i Ellös. Dit koncentrerades en stor del av den postdistribution som tidigare haft Kårehogen, Gilleby och Nösund till utgångspunkter. Alla dessa tre poststationer drogs in samtidigt.

Doris Johansson fick på sin sista tjänstgöringsdag i Kårehogen stämpla omkring 200 försändelser från filatelister på olika håll, vilka önskade komplettera sina hembygdssamlingar med tydliga "sistadagenavtryck". Redan då hade hembygdspostfilatelin fått vind i seglen.

Göteborg—Orust—Kårehogen.									
(Från oktober månads början 1875.)									
M. Th.	—	9,0	f. m.	1,0	Göteborgs postkontor.....	M. Th.	12,0	—	natt.
M. Th.	10,15	10,30	f. m.	1,0	Angerefs poststation.....	M. Th.	10,30	10,45	e. m.
M. Th.	12,0	—	midd.)	1,0	Kungelfs postexpedition.....	M. Th.	8,30	9,0	e. m.
M. Th.	—	1,0	e. m. f)	0,8	Kåreby poststation.....	M. Th.	7,15	7,30	e. m.
M. Th.	2,0	2,15	e. m.	1,1	Jörlanda poststation.....	M. Th.	5,15	5,45	e. m.
M. Th.	3,45	4,0	e. u.	2,3	Stenungs poststation.....	M. Th.	—	—	—
M. Th.	10,0	—	e. m.)	0,8	Svanesunds poststation.....	M. Th.	11,0	11,15	f. m.
T. F.	—	5,0	f. m. f)	2,3	Orusts postexpedition.....	M. Th.	9,0	10,0	f. m.
T. F.	6,0	8,0	f. m.	0,3	Tegneby poststation.....	M. Th.	7,0	7,15	f. m.
T. F.	9,45	10,0	f. m.	2,3	Kårehogens poststation.....	M. Th.	—	5,0	f. m.
T. F.	12,0	—	midd.	0,3	Mellan Göteborg och Jörlanda går denna post förenad med Göteborg—Ullevalla-posten.				
Kårehogen—Kärringö.									
(Gång- och sjöpost.)									
(Från oktober månads början 1875.)									
T. F.	—	1,0	e. m.	1,0	Kårehogens poststation.....	O. L.	4,0	—	e. m.
T. F.	3,0	3,15	e. m.	1,1	Hälleviksstrands poststation.....	O. L.	1,45	2,0	e. m.
T. F.	5,0	—	e. m.	2,1	Kärringö poststation.....	O. L.	—	12,0	midd.
Kårehogen—Gullholmen.									
(Gång- och sjöpost.)									
(Från oktober månads början 1875.)									
T. F.	—	1,0	e. m.	landvag 0,3	Kårehogens poststation.....	O. L.	1,45	—	e. m.
T. F.	2,45	—	e. m.	sjövag 0,5	Gullholmens poststation.....	O. L.	—	12,0	midd.

Exempel på tidtabeller som berörde Kårehogen under hösten 1875.

Fiskebäckskil

En framställning från korrespondenter i trakten av Fiskebäckskil (diarienummer KlB 1868:2452) ledde till poststyrelsens beslut att öppna en poststation där den 1 juni 1869. Den hölls under det första året bara öppen under sommaren. Så blev det också under andra verksamhetsåret, 1870, men ett beslut fattades under säsongen om att den skulle återöppnas den 21 oktober och i fortsättningen hållas öppen året om.

Handlanden Amandus Henriksson antogs till föreståndare. Han fick till en början belöpande del av ett årsarvode på 150 kr, men detta höjdes genom poststyrelsens beslut i augusti 1874 till 200 kr och i april 1875 till 240 kr. Med 1875 års ingång hade en gångpost öppnats mellan Fiskebäckskil och Grundsunds då öppnade poststation. Bestyret med att ställa i ordning postpåsen dit kan ha motiverat den så snart återkommande lönehöjningen, något som Henriksson också återopade i sin framställning till poststyrelsen den 1 april 1875.

Amandus Henriksson dog plötsligt den 9 september 1880. Sjökapten Amandus Bengtsson informerade den överordnade postmästaren i Uddevalla Emil Öhrnell om detta i ett telegram samma dag och blev i ett vändande svarstelegram ombedd "vara god sköta posten till dess jag kommer i morgon".

Dödsfallet utlöste aktivitet bland annat genom att det fanns en rad spekulanter på den ledigblivna befattningen. Amandus Henrikssons arbete med posten gav en eftertraktad extra slant, som nu åstundades av tre sjökaptener och en folkskollärare. Alla kunde de förete intyg från trovärdiga personer om lämplighet och redbarhet.

Postmästare Emil Öhrnell föreslog i sitt brev den 15 september 1880 till poststyrelsen, att sjökaptener C Bruce skulle bli Henrikssons efterträdare, men i ett telegram sex dagar senare bad han styrelsen vänta med utnämningen. Han hade nämligen fått uppgift om att en annan sjökaptener skulle vara lämpligare. Detta kunde han styrka i ett nytt brev till poststyrelsen den 24 september, vill vilket han fogade en lång rad rekommendationsbrev för såväl kapten Bruce som skolläraren August Linderöth. Men nya bud ledde till att poststyrelsen beslöt på Öhrnells ändrade förslag att anta kapten Edward Bengtsson med en årslön på 300 kronor. Den summan inkluderade ersättning för transport av posten från ångbåtens tilläggsplats till poststationen, vilken nu flyttades från handelsboden till Bengtssons hus vid väderkvarnen.

Kapten Bengtsson lyckades få sin årslön höjd till 360 kr år 1883 genom poststyrelsens beslut den 22 februari. Beloppet kom dottern Engela Mathilda till godo, när hon övertog befattningen efter fadern den 1 mars 1896. Hon fick också ett biträdesanslag på 50 kr för badsejouren 1897, en summa som förstärktes ytterligare under de kommande åren. Badlivet utvecklades snabbt till en omfattande företeelse.

Engela Mathilda blev sin post trogen i hela 34 år, medan efterträdaren Märta Helena Elfving bara ansvarade för posten under åren 1930-1933.

Da' sjökapteneren Edw. Bengtsson söker
Poststyrelsens föreståndare i Fiskebäckskil för
jag, i egenskap af ombudsman för Bohus Sjöassurans-
sällskapet för hvarken till Bengtsson är
begjörningarna och som sådant anhängaren den
mista Correspondensen från Fiskebäckskil för före-
ningen samt ombetyr remissor hitsändans, in-
tygg av han på ett utmärkt och i alla till-
fredställande sätt sköta såväl expedition som
redovisning hvarförutem han på platsen är värd,
för sitt humanitet och mot allmänhetens tillmötesgående
sätt

Uddevalla den 21 September 1880
Edw. Petersen
Ombudsman för Bohus Sjöassuranssällskapet

Lika kort varaktighet blev det för Karin Rundqvist, som år 1936 efterträdades av Alice Holgersson.

Poststationen höjdes den 1 april 1950 till rang och värdighet av postexpedition och fru Holgersson fick titeln stationsmästare. Hon efterträdades 1964 av Brita Elisabet Bogren. Trafiken blev inte så omfattande som man hade räknat med och 1970-talets omvälvande rationalisering med ändrad terminologi medförde beslutet att den 1 maj 1976 förändra postexpeditionen till ett postställe. Detta fick bland annat till följd att lantbrevbäringen ändrades att utgå från Grundsund och att postombuden i Rågårdsvik och Stockevik avvecklades på grund av omorganiserad lantbrevbäring. Meningen var också att ändra namnet på Fiskebäckskils postanstalt till Grundsund 2 i detta sammanhang, men ett

kompakt motstånd från ortsbefolkningen fick poststyrelsen att ändra sig på den punkten.

Med 1986 års ingång ändrades terminologin på nytt och postställena kallades övergångsvis för "små postkontor", den term som numera gäller för alla postanstalter, oavsett storleken. Med titeln postmästare tog Margareta Wikström över ansvaret för service till hushållen, men från och med den 1 oktober 1994 lämnades postkontoret på entreprenad till Skaftöhallen och ingår därmed i den stora gruppen "post-i-butik" enligt projekt "Nät 92".

Över Fiskebäckskil expedierades posterna till två postombud, Rågårdsvik och Stockevik under tiden från och med september 1937 till och med april 1976. I deras datumstämplar hade man graverat in FISKEBÄCKSKIL POB 1 resp FISKEBÄCKSKIL POB 2.

Kronobrevbäringen

"Kvistarna i trädet var kronobrevbäringen och grenarna motsvarade postverkets eget transportnät". Så kan man uttrycka skillnaden mellan två gamla system, som löpte samtidigt ända fram till 1870-talet. Med början 1874 inlemmades det äldsta systemet i systemet från 1636, det år som betecknas som svenska postverkets födelseår.

Kronobrevbäringen var ett nät för regeringens förbindelser med de olika landsändarna. Det hade redan en vid förgrening, när postverkets linjer började byggas ut. De sistnämnda var otillräckliga och kunde i många fall inte användas för befordran av brev mellan exempelvis landshövding, kronobefallningsmän och präster.

Men kronobrevbäringsnätet var på åtskilliga punkter sammanlänkat med riksnätet. Därför utnyttjade kronobrevbäringen postverkets nät på vissa delsträckor, ofta längre än det egna finmaskiga. Postverkets tillkomst innebar således en lättnad i kronobrevbäringsorganisation.

1860 års regeringsbeslut om poststationer på landsbygden ledde inte till att särskilt många nya postlinjer tillkom. Till en början lades de flesta poststationerna utmed redan befintliga postlinjer. Men poststationerna blev nya anknäppningspunkter till kronobrevbäringsnätet.

Efter remissbehandling följde en proposition till 1873 års riksdag. Denna gick ut på att postverket skulle anordna nya postgångar enligt överenskommelser som hade träffats preliminärt med länsstyrelserna.

Därigenom blev den organisation som ditills funnits som en länk mellan bl a kronofogde, länsmän, häradshövdingar och nämndemän inlemmad i det allmänna postnätet. Detta skulle dessutom kompletteras med poststationer, "en i varje socken, om så behövdes".

På tre år, räknat från 1874, ökade därigenom antalet poststationer med ca 1300. Ändå kom många socknar att känna sig besvikna över att de inte fick egna poststationer.

Omorganisationen blev dyrbar för postverket. Redan i september 1875 började man undersöka vilka möjligheter till besparing som fanns. Några poststationer fick stryka på foten kort tid därefter som ett resultat av denna besparingskampanj.

I en framställning till regeringen 1876 sökte poststyrelsen få sanktion för att pröva "vilka stationer, som i anseende till synnerligen obetydlig rörelse böra indragas". Därmed togs det första steget till lantbrevbäring, en nyhet som introducerades 1878. Innan man kom så långt hade några av de minsta poststationerna blivit indragna. Ersättningen blev då lösväskor som utväxlades med närmast belägna poststation.

Med lösväska avses en sådan väska som man enligt en bestämmelse redan 1824 kunde träffa avtal med postförvaltaren om att utväxla med dennes postkontor. Den som höll lösväskan skulle betala från 6 till 18 kr om året "allt efter brevväxlingens större eller mindre betydenhet samt med avseende på väskans mottagande och avsändande en eller flera gånger i veckan". Dessutom utgick en mindre befordringsavgift, som enligt en bestämmelse 1862 inte skulle betalas om posten åtföljdes av en postiljon.

Vissa andra särbestämmelser utfärdades från tid till annan om lösväskor. Lösväska är termen för själva företeelsen. Det konkreta ordet för lösväska kan sägas vara postväska, om vars utformning det fanns särskilda bestämmelser. Jag har dock inte funnit någon bestämmelse om att en postväska nödvändigtvis måste anskaffas för att användas som lösväska. Den kunde möjligen ha annan utformning än postväskan och kanske anskaffas på den blivande lösväskägarens initiativ utan rekvisition från posten. Att det antagandet är riktigt får näring vid läsning av en text som finns i poststyrelsens cirkulär den 26 april 1869:

"Lösväska skall anskaffas och underhållas av ägaren, vara hel och med gott läs försedd samt åsatt tydlig och tjänlig titelskytt. Underlåtes detta, må, om rättelse vid erinran därom icke följer, väskans användande inställas".

I förberedelser för kronobrevbäringens avskaffande skickade poststyrelsen cirkulärskrivelser till landshövdingarna den 20 februari och den 30 maj 1873. Länsstyrelserna lämnade i brev till poststyrelsen kronofogdarnas "yttranden och förslag rörande de åtgärder som till den ordinarie kronobrevbäringens ersättande med nya postgångar borde vidtagas".

Poststyrelsen prövade dessa förslag och meddelade den 17 december 1874 i ett brev till landshövdingen i Göteborg och Bohus län sitt beslut att inrätta vissa specificerade nya postgångar och poststationer. Det var åtskilliga, 32 poststationer i länet i en första omgång och bara i dåvarande Orusts västra härad rörde det sig om sju nya poststationer.

Men det blev ingalunda en poststation i var socken som man optimistiskt antydde vid riksdagsbehandlingen, må så vara med brasklappen "där så behövs". Många socknar kände sig förfördelade när det visade sig att de blivit utan egna poststationer.

Skälen varierade när representanter för olika församlingar skrev till poststyrelsen med klagomål över att den egna socknen inte hade fått någon poststation. Ordföranden i Torps kommunalstämma Olof Eliasson anförde rättvisekrav och gjorde jämförelser med angränsande socknar. Han skrev bland annat följande till poststyrelsen den 10 juni 1875:

"Såsom bevis kan nämnas den härintill närmast liggande socknen Röra, där nu den nya poststationen Henån är belägen. Inom Röra socken, vars befolkning understiger Torps, är jordbruket huvudnäring, då åter inom Torps socken den övervägande delen av den yngre manliga befolkningen lämnat jordbruket, ägnande sig i dess ställe åt sjöfart, fiske och skeppsbyggeri. Härigenom måste naturligtvis en livlig korrespondens uppstå".

I sitt långa brev lämnade Eliasson andra motiv för att få en poststation. Han begärde också prövning av frågan om inte poststationen i Röra socken kunde flyttas till Torps socken, eller också om en särskild poststation kunde inrättas "antingen å Assmunderöds gästgivaregård eller å annat ställe i närheten av kyrkan".

Postmästare Hans Lind vid postkontoret i Orust fick brevet på remiss från poststyrelsen. Han framhöll att det var få ställen i Torps socken som hade längre än 3/4 mil till någon av poststationerna Henån, Myckleby eller Högås. Avståndet var inte heller särskilt stort till postkontoret. Han ansåg att sökandenas bekvämlighet med post skulle bli fullt tillgodosedd, om man bara vidtog några smärre förändringar av

postföringen. Dessa ville han dock vänta med för att genomföras först när Orusts postkontor följande år skulle flyttas till Horleby. Detta är ett ärende som är avsett att behandlas i häftet om posten på östra delen av Orust.

Poststyrelsen beslöt vid föredragning den 1 oktober 1875 att Torpbornas ansökan inte skulle föranleda vidare åtgärd. På många håll i landet gjordes liknande framställningar förgäves, men när postverkets ekonomi hade förbättrats efter 1870-talets krävande reformer fick en och annan tidigare förfördelad socken framgång.

Grundsund

Av poststyrelsens brev den 17 december 1874 till länsstyrelsen i Göteborg framgick bland annat att en poststation skulle öppnas vid det följande årets ingång i Grundsund. Handlanden Axel Hagberg hade antagits till föreståndare med ett årsarvode på 150 kr. Han fick också kontraktet om att forsla posten mellan Fiskebäckskil och Grundsund två gånger i veckan.

Hagberg satt ganska säkert i sadeln, som man säger. I sin rapport till poststyrelsen den 31 december 1880 om inspektion av poststationer anförde postdirektör Frans Broberg i Göteborg att han vid inspektion den 17 augusti 1880 av poststationen i Grundsund funnit att årsförbrukningen av frimärken var närmare 800 kr. Det täckte både postföringskostnad och föreståndarens årsarvode mer än väl.

Genom poststyrelsens beslut i november 1891 blev årsarvodet höjt till 500 kr, men det sänktes från april 1897 till 365 kr. Med detta arvode fick fröken Bernhardina Christenson ta över poststationen den 1 april 1901. I hela 32 år svarade hon för denna uppgift. Ester Karolina Karlsson var inte mycket sämre när hon tagit över den 1 april 1933. Hon fick pension den 1 april 1963. Därefter hölls befattningen vakant en period i väntan på resultatet av en undersökning om omorganisation. Det blev Grundsund som vann på detta och blev utgångspunkt för den vid omorganisationen centraliserade postdistributionen. Genom ändrad terminologi började poststationen kallas postkontor 1977. Med titeln postmästare fick Klas-Göran Henriksson ansvaret och var bland annat med om att flytta in i nya lokaler mitt i samhället i mars 1987. Ansvaret för postkontoret övertogs senare av postmästare Barbara Baumann, men i projekt "Nät 92" blev det entreprenadkontor enligt avtal med Skaftöhallen.

Gullholmen

Med 150 kr i årsarvode antogs handlanden J J Hallgren till föreståndare för den poststation som öppnades i Gullholmen med 1875 års ingång. Han fick också kontrakt med postverket om postföring två gånger i veckan mellan Gullholmens och Kårehogens poststationer.

Som villkor för inrättandet hade kommunen fått ikläda sig att betala en del av beloppet till de kronobrevbärare som samtidigt ställdes utan uppgifter. Betalningen gällde fram till den tidpunkt då deras avtal kunde upphöra enligt texten i gällande kontrakt.

Gullholmen hörde till de poststationer om vars behov det inte rådde enighet. Detta kom till synes när man planerade för lantbrevbäring, då det blev känt att poststationen ifrågasattes till indragning. Skeppsredaren O Österberg med flera andra intressenter skrev till poststyrelsen den 31 juli 1878 på kommunens vägnar och intygade fortsatt behov av poststationen. De framhöll att Gullholmen var inloppsstation till staden Uddevalla och att "den nu öppnade nya kommunikationsleden genom kanaliseringen av och vid Mollösund gör behovet av en ordentlig poststation härstädes ännu mera nödvändigt". Han uttryckte också förhoppningen "att det förliden vinter återkommande sillfisket endast utgjorde början till en ny storartad sillfångstperiod för bohuslänska skärgården, vilken säkerligen kommer att medföra en större rörelse och samfärdsel människor emellan samt i sin mån ökar behovet av en poststation på denna plats, varest vi sakna telegraf på närmare håll än i Lysekil".

Det var inte sådana skäl som postdirektör Frans Broberg i Göteborg återopade, när han skrev i ärendet till poststyrelsen den 3 mars 1879. Han konstaterade i stället, att han trots ihärdiga ansträngningar inte hade lyckats "anskaffa lantbrevbärare på linjen Kårehogen-Gullholmen, vilken linje utgöres av endast 0,3 mil landsväg men däremot 0,5 mil sjöväg".

Broberg återopade emellertid också att länsstyrelsen inte hade tagit med indragning av poststationen i Gullholmen i sitt förslag om hur lantbrevbäringen i länet skulle organiseras. Han tillade att

"poststationen å Gullholmen har förmåga att med egen uppbörd gottgöra alla kostnaderna för både nuvarande postgången dit och poststationens underhåll",

Detta styrkte han med en kalkyl, baserad på 1878 års frimärksförsäljning vid poststationen, kr 502:80, vilket med kr 73:58 översteg de sammanlagda kostnaderna till handlanden Hallgren för att sköta poststationen och transportera posten till och från Kårehogen.

Poststationen räddades således från indragning. Boktryckaren Oskar Hugo Hallgren tog över den år 1893, följd 1898 av handlanden Carl Johan Holmsten. Det var blott en parentes, kan man säga, innan Fredrika Arvidsson blev föreståndare ett år senare.

Kristina Arvidsson, senare gift Isaksson, blev föreståndare med 1937 års ingång och efter hennes död i december 1956 blev Clariette Schelin föreståndare. Hon fick uppleva hur poststationen under det expansiva 1970-talet förändrades till ett postställe, kallat postkontor från och med 1986. Bara omkring 130 fasta hushåll har postadress GULLHOLMEN och postkontoret drogs in med 1996 års ingång. Samtidigt inrättades stationär lantbrevbäring på Gullholmen, en form som tidigare kallades postombud.

Henån

För en så stor ö som Orust hade och har numera i högre grad landsvägsbefordran av post stor betydelse. Poststationen i Henån inrättades som så många andra på grund av beslutet om att postverket skulle ta över ansvaret för kronobrevbäringen. Hans Lind, som var postmästare på Orust under nära nog 40 år och bland annat gjort sig känd som donator till Strömstad och till universiteten i Lund och Uppsala, fick nya poststationer inom sitt förvaltningsområde på grund av kronobrevbäringsreformen, nämligen poststationerna Henån, Myckleby, Tegneby, Mollösund, Hälleviksstrand, Kåringön, Gullholmen, Hjelteby och Klädesholmen. Alla var de planerade att öppnas med 1875 års ingång, men det gick inte att genomföra till punkt och pricka. Det är i brist på dokumentation omöjligt att ange exakt öppningsdatum, men i fallet Henån kan detta med säkerhet fastställas till den 11 februari 1875.

Handlanden Johan Fredrik Andersson blev poststationsföreståndare med 150 kr i årsarvode. Han fick också ansvara för postföringen mellan Assmunderöds gästgivaregård och Henån, för vilket bestyr han fick en krona per mil. I ett brev den 27 mars 1876 till poststyrelsen önskade Johan Fredrik Andersson få arvodet höjt till 300 kr per år. När postmästare Hans Lind sände framställningen vidare till poststyrelsen, tillstyrkte han bifall på grund av det myckna arbetet vid Henåns poststation och formulerade sig på följande sätt:

"Vid ifrågavarande poststation, som trädde i verksamhet den 11 februari 1875, har intill samma års slut använts frimärken till ett belopp av kr 239:37 samt avsänts 200 rekommenderade och 83 assurerade brev".

Frimärksförsäljningen uppgick sålunda inte ens till det belopp som Andersson krävde i årsarvode och poststyrelsen avslag hans ansökan. Först från 1899 års ingång fick han en rejäl löneförhöjning, då till 500 kr om året inklusive ersättning för posttransporter till och från båten.

Torp-bornas försök 1875 att få poststationen i Henån flyttad har jag berört i avsnittet om kronobrevbäringen. Johan Fredrik Andersson blev länge kvar som poststationsföreståndare, på äldre dagar med en vikarie. Formellt överlämnades poststationen inte förrän den 2 oktober 1911 till fröken Emma Kristina Winborg. Hon hade under mer än tio år biträtt respektive vikarierat vid poststationen och blev nu kvar till 1926 års utgång. Därefter tog Sara Regina Ericson över och fick uppleva hur poststationen statushöjdes till postexpedition den 1 oktober 1957. Hon fick då titeln stationsmästare. Med 1970-talets omorganisationer "förvandlades" postexpeditionen till lokalpostkontor 1977, från 1986 utan prefixet "lokal". Postmästare Berit Larsson fick överta ansvaret för service till omkring 2350 hushåll som har postadress Henån efter omfattande rationaliseringar i området.

Arrangemang: Orusts Kulturdagar »Bli Mä», Henån.
 Arrangör: Orusts Kommuns Kulturnämnd.
 Motiv: s/s Viken en av Bohusländska Kustens båtar. Frasen »Bli Mä» kommer från den store personligheten Emanuel Jonsson som var Kapten på ångaren Viken under åren 1883–1906.

Hälleviksstrand

Handlanden Johan Andersson blev föreståndare för poststationen i Hälleviksstrand som öppnades vid 1875 års början. Han fick 150 kr i årsarvode. Efter fem år som föreståndare skrev han den 10 april 1880 till poststyrelsen att han skulle överlämna sin affär till Josef Henrik Heuman och sade därför upp sitt kontrakt. Heuman antogs till poststationsföreståndare från den 1 maj 1880.

*År Herr Josef Henrik Heuman, som nu ämnar
 upsläta sig i Hälleviksstrand för att övertaga den
 landhandel, som Herr Johan Andersson betidat
 derstädes i öfvert, är född i ^{M.}Östlandsförsamling
 den 20 Juli 1854 - femtiosju år gammal och har god förfärd
 och oundgängligt förtroende; det anstår härmed på
 begäran intygadt; då han nu ämnar söka blifva
 uttagen till postföreståndare för den postanstalt,
 hvilken är förtämda till församlingens.
 Skolans förord den 9 April 1880. utvis-*

Caraberg. Heuman.

Kontraktetsprof ut Rörkerherde.

Efter ytterligare sex år blev det skifte och handlanden Svante Ferdinand Åkerström blev föreståndare nu med ett till 210 kr höjt årsarvode. Den 1 oktober 1898 följdes han av Lovisa Maria Bengtsson, senare med efternamnet Bergman och den 1 april 1904 lämnades poststationen över till änkefru Hulda Martina Schalin. Hennes postbana blev ännu kortare än företrädarens. Fröken Gerda Emilia Gerle tog nämligen över den 1 juli 1906 med ett till 400 kr höjt årsarvode.

Detta var oförändrat när Karl August Andersson tillträdde formellt med 1912 års ingång. Det var emellertid hans hustru Gerda Emelia, som skötte poststationen hela tiden och hon blev med retroaktiv verkan från tjänsteålderssynpunkt anställd som föreståndare med 1927 års början. När hon avled den 7 juni 1928, blev Karl August åter föreståndare.

Gösta Hugo William Berg tog över med 1936 års början och hade befattningen kvar till sin pension den 1 september 1978. Han hade varit med om att poststationens namn ändrades den 1 april 1973 till Ellös 2 och i den nya terminologin började kallas postkontor. Efter Bergs pensionering hölls föreståndarebefattningen vakant till dess lantbrevbäring anordnades och postkontoret drogs in den 1 december 1983 mot alla protester från de berörda kunderna. Förgäves drev föreningen "Hälleviksstrands främjande" till och med frågan till ett JO-ärende för prövning av frågan om "postverkets och kommunikationsdepartementets handläggning av ärendet varit riktig och förenlig med de krav på demokrati man kan ställa". JO Sigvard Holstad påpekade att JO:s tillsyn inte omfattar beslut fattade av regeringen.

POSTVERKETS

ALLMÄNNA CIRKULÄR

1983-11-18

Den 1 december 1983 dras lokalpostkontoret 3 440 81 Ellös 2 in. Samtidigt härmed namnändras lokalpostkontoret 2 440 80 Ellös 1 till 440 80 Ellös. (IFF, I 1983—)

Sakord: postkontorsändringar.

När en ny organisation började införas bl a genom projekt "Nät 92", anordnades "Post i butik" i Hälleviksstrand och en entreprenör fick på sin lott att sköta postärendena åt Hälleviksstrands-bornas.

424—429

424 Postkontors-
ändringar

Käringön

Kustsergeanten L. Th Westberg var den förste att svinga datumstämpeln på Käringöns poststation sedan den öppnats i början av år 1875. Sjökapten August O:son Bull övertog på papperet jobbet den 1 maj 1895 med oförändrat årsarvode, 150 kr, men vem som verkligen skötte poststationen, det framgår inte av hävderna.

Någon större frimärksförsäljning blev det inte, varken på Käringön eller Gullholmen och båda poststationerna fördes på tal bland dem som skulle komma i fråga till indragning vid den besparingskampanj som präglade postverket några år efter att kronobrevbäringsreformen hade genomförts 1874-1877. Postmästare Hans Lind vid Orusts förvaltningspostkontor ansåg emellertid i sitt brev till poststyrelsen den 27 februari 1876, att dessa poststationers "bibeållande torde vara av behovet påkallat och då några billigare anordningar för regelbunden postutväxling näppeligen kunna vidtagas, ha specifika uppgifter rörande dessa stationer icke ansetts erforderliga".

Med detta besked nöjde sig poststyrelsen och befolkningen på Käringön kunde känna sig trygg. Sjökapten Bull fick vid sitt tillträde samma årsarvode som poststationens förste föreståndare, 150 kr, men lyckades med 1899 års ingång få det höjt till 300 kr och från den 1 juli 1911 till 420 kr. Därtill kom från och med maj 1914 ett biträdesanslag på 240 kr om året.

Bull, som var född i september 1847, höll ut som poststationsföreståndare till och med mars 1924, varefter Augusta Olivia Wilhelmina Andersson tog vid. Hon fick pension med 1964 års ingång och efter en vakansperiod tillträdde Viola Holm den 1 maj. Hon avgick redan med samma års slut och Irma Alfrida Stranne blev föreståndare till sin död den 15 april 1973. Poststationen organiserades som ett postställe med april månads ingång 1974 och befattningen hölls vakant med Helga Pettersson som vikarie, följd 1984 av Anna Holm. Från Helga Petterssons bostad flyttades poststället till en central plats med husen tätt intill ett hundratal meter från hamnen.

Mollösund

Visserligen hette det generellt att poststationer öppnades i samband med att kronobrevbäringen upphörde vid 1875 års ingång i vissa län och vid 1874 års ingång i andra. Verksamheten kom emellertid inte alltid i gång den 1 januari. I många fall öppnades poststationerna utan att de hade tillgång till erforderliga inventarier. Datumstämpeln dröjde t ex i Kronobergs län i närmare fem månader för de flesta nya poststationerna.

I Mollösund började verksamheten den 5 februari 1875. Till föreståndare hade handlanden Johan Sigurd Edström antagits med 150 kr i årsarvode. Någon postföring fanns inte i verkligheten till Mollösund förrän den 5 februari 1875. Men poststationsföreståndaren R L Gerle i Nösund hade vidtalat en man att bära posten mellan Mollösund och Tegneby. Eftersom detta uppdrag inte fullgjordes från planerad tidpunkt, fick Gerle inte någon likvid från postverket för januari 1875. Över detta klagade han i ett brev till poststyrelsen och han hävdade att hans krav var oeftergivligt *"så mycket mer, som alla stationsföreståndare här omkring erhållit sin fulla avlöning för hela kvartalet utan att de första månaden haft ringaste besvär eller befattning med posten"*.

I ett remissyttrande tyckte poststationsföreståndare Johan Andersson i Tegneby, att Gerle skulle få betalt även för januari månad, "enär det ålegat honom att tillhandahålla brevbärare från årets början". Poststationsföreståndare Johan Edström i Mollösund ansåg "Gerle berättigad erhålla halva arvudet för skyldigheten att tillhandahålla brevbärare under den tid någon brevbäring icke ägde rum".

Sedan postmästare Hans Lind på Orust också lämnat synpunkter, kunde poststyrelsen fatta beslut. Detta gick emot Gerle. Denne hade inte haft några ökade utgifter för brevbäringen i förhållande till de utgifter han belastades med för sitt åtagande med befordran av postväskor före kronobrevbäringens upphörande.

Själva betalningsfrågan må vara ointressant. Men hembygdssamlare filatelister fäster större vikt vid det faktum att datumstämpeln inte kommit i bruk förrän den 5 februari. Detta är särskilt intressant för

andra poststationer i området, inte minst för de mest kortlivade, t ex Tegneby, som sannolikt heller inte började fungera förrän i februari, ehuru jag inte kunnat finna något lika starkt dokument om detta som för Mollösund.

Johan Edström, som från början fick 150 kr om året för postsysslan, hade fått arvudet förhöjt till 350 kr innan änkan Amelie Augusta efterträdde honom år 1902. Folkskolläraren Harald Edvin Gäfvert tog över poststationen i oktober 1914 och därefter har följande personer varit ordinarie föreståndare: Emma Amalia Johansson (1919-1928), Johan Mattias Valdemar Olsson (1928-1957), Astrid Elise Gardell (1957-1958) och Inger Matilda Johansson (1958-1974), som fick uppleva poststationens omorganisation till postställe den 1 november 1974. Ansvarig i den nya organisationen blev från följande års början Nora Oskarsson. Beteckningen postställe byttes vid 1986 års ingång ut mot postkontor, något som gäller generellt för alla postanstalter med kundbetjäning. Den beteckningen har behållits även för de postkontor som has om hand på entreprenad, t ex "post i butik".

Tegneby

"Till den 14 oktober, då postanstalten kommer att förflyttas till Horleby, har kontraktet med poststationsföreståndaren i Tegneby, handlanden J Andersson, blivit uppsagt".

Den för den oinvigde svårtydda meningen i postmästare Hans Linds brev den 20 juli 1876 till poststyrelsen syftar på att det då 30 år gamla förvaltningspostkontoret med namnet Oroust skulle flyttas från Toggesta till Horleby. I samband med denna flyttning gjordes en större omorganisation av postgången på ön. Den innebar bland annat att poststationen i Tegneby drogs in, mindre än två år efter dess tillkomst.

Den hade öppnats i anslutning till att postverket tog över ansvaret för kronobrevbäringen i Bohuslän med 1875 års början men torde inte ha varit i verksamhet förrän den 5 februari 1875. Handlanden Johan Andersson hade utsetts till föreståndare i poststyrelsens brev den 17 december 1874 till länsstyrelsen i Göteborg. Årsarvudet var 150 kr och posten befordrades till Tegneby från Mollösund två gånger i veckan enligt ett kontrakt med handlanden R L Gerle. Denne hade ett bud som

svarade för transporten. Själv fick han enligt kontraktet en krona milen för landtransport och kr 1:50 per mil för sjötransport. Hur mycket därav som han betalade till sitt bud framgår inte av handlingarna. Om förvecklingar i fråga om ersättningen under januari 1875 till Gerle berättas i avsnittet om Mollösund.

Poststationsföreståndare Andersson som ansvarade för poststationen med namnet Tegneby var handlande i Tavlebord. Han begärde i ett brev den 4 augusti 1875 att få sin årslön fördubblad eller att i annat fall bli befriad från sitt uppdrag. Tf postmästaren på Orust, Jarl Lindbohm, intygade att kravet från Andersson var befogat med hänsyn till göromålsens omfattning.

Poststyrelsen vände sig emellertid via länsstyrelsen till kronofogden med begäran om uppgift på någon annan lämplig föreståndare. Så snart han fick veta detta, satte Andersson ned sitt krav från 300 till 225 kronor per år och i mitten av september kom ett brev från sockenbor som begärde att Andersson skulle vara kvar som föreståndare. Nu föreslog landskansliet i Göteborg att poststationen med namnet Tegneby skulle flyttas en halv mil från Tavlebord till kronolänsmansstället Ileberg. Postmästare Hans Lind konstaterade emellertid att Ileberg bara låg en dryg kilometer från Horleby, dit hans postkontor skulle flyttas följande år. Han skrev bland annat:

"Något behov av tvenne postanstalter på så nära håll lärer väl icke förefinnas, utan kan poststationen i Tegneby då indragas".

Slutet på visan blev att poststationen med namnet Tegneby fick vara kvar i Tavlebord till påföljande höst. Dess föreståndare kunde för den återstående tiden kvittera det belopp som motsvarade ett årsarvode på 225 kronor, sedan lösenbeloppet för ärendet, kr 3:50, hade betalats. Men med det genomförda beslutet om flyttning av förvaltningspostkontoret på Orust till Horleby drogs poststationen i Tegneby in den 15 oktober 1876.

Här bör tilläggas att länsstyrelsens önskan om att flytta Tegneby poststation till Ileberg tillgodosågs på ett helt annat sätt vid 1885 års ingång genom att en poststation då öppnades där med namnet Ileberg och med länsmannen som föreståndare. Detta redovisas i ett senare avsnitt i detta häfte.

Nösund

Till syvende och sidst var det sjökapten Gustaf Dahlgrens svårighet med post till invånare i Nösund som gjorde att en poststation kom att öppnas där den 1 januari 1877. Flera framställningar hade sett dagens ljus innan dess.

Redan den 4 januari 1870 skrev ett 30-tal personer till poststyrelsen och framhöll hur viktig orten var för handel och samfärdsl. De föreslog indragning av poststationen i Svanesund (öppnad den 15 juli 1867) med samtidigt öppnande av den poststation de önskade. Poststyrelsens avslag den gången baserades bl a på ett uttalande av postmästaren på Orust, att Nösund inte var beläget vid någon väg som trafikerades av postiljon. För post dit skulle behövas en särskild postförare. Dessutom ansåg postmästaren att bagaren O Kristensson, som hade föreslagits till poststationsföreståndare, inte var lämplig till den befattningen.

Nya framställningar den 12 januari 1874 och 26 januari 1875, i vilka handlanden R L Gerle erbjöd sig att bli föreståndare för den önskade poststationen vann inte heller bifall. Nu hade emellertid stora ändringar inträtt genom tillkomsten av en rad nya poststationer och postlinjer i samband med att kronobrevbäringsansvaret överfördes på postverket. Postmästare Hans Lind på Orust kunde inte längre säga att det inte fanns postgång förbi Nösund men skrev nu att korrespondenterna i Nösund kunde få sin post direkt av postföraren som passerade Nösund på färden mellan poststationerna i Tegneby och Mollösund. Med denna möjlighet till service behövdes ingen poststation i Nösund, menade han "utan möjligen därför att ångbåt anlöper platsen".

De sista orden var gefundenes fressen för sökandena och i en ny framställning den 4 september 1876 framhöll de att det kom mycket brev med ångbåten "Albrecktsund" som ingen tog hand om efter båtens ankomst. Det fanns inget avtal om postvård. Man bifogade också ett intyg av skepparen Gustaf Dahlgren att han ofta var i förlägenhet för vidare befordran av de brev till Nösund som hans båt medförde.

Sökandena, åter med handlanden Gerle i spetsen, hade också på avstånd bevittnat hur en rad poststationer vuxit fram i grannskapet

knappt två år tidigare. De erinrade bland annat om att i stället för en poststation i Nösund blev vid 1875 års början en poststation *"besynnerligt nog bestämd att vara på Tavlebord, med namn av Tegneby, en plats som ligger upp i socknen utan vidare rörelse än en enskild handelslägenhet, och som huvudsakligen endast hade de postförsändelser att behandla som rörde Nösund"*.

Hösten 1876, då framställningen behandlades, genomfördes den omorganisation som bland annat innebar att postkontoret på Orust flyttades till Horleby och att poststationen i Tavlebord med namnet Tegneby drogs in. Det blåste medvind för Nösunds-borna. Länsstyrelsen hade ingen erinran mot att en poststation skulle inrättas och handlanden Gerle sänkte sina krav på årsarvode som poststationsföreståndare från 150 till 120 kronor. Poststyrelsen beslöt att inrätta poststationen med 1877 års ingång.

En fortlöpande genomgång av vilka poststationer som var olönsamma bidrog till att Gerle skyndade sig att i ett brev i november 1877 underrätta poststyrelsen om att han redan sålt frimärken för 1053 kronor och att större delen av posten till och från Nösund befordrades med ångbåtar. Brevet föranledde poststyrelsen att blott notera att frågan om poststationens eventuellt fortsatta bestånd skulle prövas i samband med förberedelser för lantbrevbäring.

Den prövningen klarade man. Handlanden Josef Alexander Edström efterträdde Gerle år 1879, som den år senare fick årsarvodet höjt till 300 kr. Med efter hand bättre förmåner blev denne länge kvar vid sin post. Med 1920 års ingång tog bankkamrer Lars Pontus Backman över, efterträdd 13 år senare av Signe Asta Backman. När hon fick pension vid 1964 års ingång, hölls befattningen vakant och den 18-årige vikarien Sven Erling Lennartsson fick fast anställning som föreståndare från den 1 mars 1965. Åtta år senare fick han uppleva poststationens indragning med mars månads utgång 1973.

Gåsö

"Då nu till och med det lilla Malmön, som ej har större invånareantal än Gåsön men långt mindre korrespondens, erhållit egen postexpedition, så hava även vi ansett oss böra anhålla om att bliva beviljade en lika fördel".

Jämförelse med grannarna och rättvisesynpunkter var ofta vägledande för dem som ansökte hos poststyrelsen om att få bättre postförhållanden. Invånarna på Gåsön, som fick sin post via Fiskebäckskil, såg sin chans när de hörde att poststationen Olofsholm skulle inrättas på Malmön den 1 april 1881. Det inledande citatet skrev de tre veckor innan beslutet genomfördes. De framhöll att Gåsön var *"nära nog uteslutande bebodd av sjökaptener, vilka dels såsom under seglationstiden stadde på utrikes sjöfart hava en stor korrespondens med sina hemmavarande familjer, och dels under vintertiden, då de äro hemma, en vidlyftig brevväxling i följd av sitt yrke"*.

Poststationsföreståndare Edward Bengtsson i Fiskebäckskil var emot tanken att Gåsön skulle få en poststation och uttryckte sin mening i ett brev till poststyrelsen den 18 maj 1881. Han ansåg att Gåsö-borna hade nära till poststationerna i Fiskebäckskil och Grundsund, om de *"ville göra den lilla obetydliga uppoffringen att anställa ett postbud som har egen båt"*.

Postmästare Emil Öhrnell i Uddevalla delade Edward Bengtssons uppfattning och anförde i sitt yttrande till poststyrelsen att en poststation på Gåsön vore överflödig, *"emedan korrespondensen till Gåsön ej är vidlyftig och ej heller finnes kronobetjäning på platsen"*.

Postmästarens uppfattning att hänsyn bara behövde tas till civiltjänstens behov underströks i fortsättningen av hans yttrande den 8 juni 1881: *"Enligt mitt förmenande utgör största skälet varför poststation är begärd å Gåsön, att postverket skall bekosta transporten av posten emellan Fiskebäckskil och Gåsön. Men då någon kronobetjäning ej finnes å denna lilla ö, kan jag ej inse att postverket skall behöva taga hand om den enskildes posthämtning"*.

Poststyrelsen beslöt den 17 juni 1881 att Gåsö-bornas framställning inte skulle föranleda till vidare åtgärd. Men de gav sig inte och vid följande nyår skrev fem av dem under ett nytt brev till poststyrelsen.

Däri garanterade de att kostnaden för posttransporter mellan Fiskebäckskil och Gåsön två gånger i veckan inte skulle komma att överstiga 150 kronor om året. Förre sjökaptenen Mathias Hansson erbjöd sig att sköta den önskade poststationen utan ersättning från postverket. Denna gång blev ärendet inte föremål för någon remiss. På poststyrelsen skrevs kontrakt ut enligt förslagen och skickades till postmästaren i Uddevalla, som fick i uppdrag att återsända dem till Stockholm med underskrifter av Mathias Hansson.

Därmed var det klart och den 1 mars 1882 öppnades poststationen med namnet Gåsö. Mathias Hansson fick arbeta gratis åt postverket flera år men enligt beslut den 1 april 1886 fick han 100 kr i årsarvode. Han avled den 21 januari 1896 och Leontina Hansson fick sköta poststationen till den 1 juli 1903, då telefonföreståndarinnan Johanna Kristina Kihlstrand antogs till föreståndare med oförändrat årsarvode, 100 kr. Under drygt 33 år var hon i tjänst tills Andrea Selma Charlotta Karlsson tog över, 23 år gammal, den 1 oktober 1936.

Poststyrelsen beslöt (diarienummer I b 1388/46) att poststationen från och med 1947 bara skulle hållas öppen sommartid. Under tiden mellan den 1 september och 1 juni skulle i stället ett postombud ansvara för servicen till öborna. Båda befattningarna uppehölls av förre handlanden Robert Sylve Nilsson. Den 1 september 1967 drogs poststationen in helt. Postombudet blev i verksamhet året om men avvecklades helt med augusti månads utgång 1976. Posten dit hade skickats direkt från Lysekil.

Ileberg (Tavlebord, Gilleby)

Länsmannen Fredrik Samuel Nordström antogs till föreståndare för den poststation som med namnet Ileberg öppnades med 1885 års ingång. Han fick efter särskild framställning hela 600 kr i årsarvode från 1891 års ingång, en summa som var ovanligt hög för den tiden. Det var å andra sidan vanligt att kronobefallningsmännen hade bättre betalt än "vanliga" personer som skollärare, präster och lantbrukare när de som en vanlig företeelse utsågs till poststationsföreståndare.

Posten kom till Ileberg via postlinjen mellan Jörlanda och Kårehogen tre gånger i veckan i vardera riktningen. Från Ileberg utgick en gångpost till Stillingsöns poststation tre gånger i veckan. Stillingsöns poststation hade med namnet Myckleby öppnats vid 1875 års ingång och namnändrats till Stillingsön den 1 januari 1884. Genom gång- och sjöpost hade Ileberg dessutom förbindelse tre gånger i veckan med Mollösunds poststation via Nösund.

När poststationen i Ileberg övertogs av fröken Lisa Rhodin den 1 november 1904, sänktes årsarvodet inte alls oväntat till 500 kr enligt poststyrelsens beslut den 8 oktober 1904, men även det beloppet var tämligen högt i jämförelse med vad som betalades till relativt nya föreståndare vid andra likvärdiga poststationer.

Poststationens namn ändrades den 1 oktober 1909 till Tavlebord, senare stavat Tavlebord. I samband därmed flyttades den till den plats där Tegneby poststation hade legat 1875-1876. Den betjänades med post genom postföringslinjen mellan Svanesund (Orusts förvaltningspostkontor) och Hälleviksstrand.

Svanesund—Hälleviksstrand. (Från den 1 oktober 1909.)					
—	11,35				
12,20	12,20	0,6	Svanesunds postkontor	M. T. O. Th. F. L.	5,30 —
			Kollungeröd	M. T. O. Th. F. L.	4,45 4,45
		0,5	Beläteröd		
			Svenungeröd		
		0,5	Vrülunds gästgifvargård		
		0,1	Horleby provinsialläkarboställe		
2,10	2,25	1,0	Tavlebords poststation	M. T. O. Th. F. L.	2,0 2,55
3,50	4,5	0,3	Kårehogens poststation	M. T. O. Th. F. L.	12,30 12,25
			Sörbo		
4,30	4,45		Ellös' poststation	M. T. O. Th. F. L.	11,35 11,50
			Glimsås		
			Huseby		
		1,2	Bua		
			Backo		
			Dale kyrkoherdeboställe		
			Stensbo		
6,50	—	4,2	Hälleviksstrands poststation	M. T. O. Th. F. L.	— 9,30

Handlanden Gustaf Fritz Pettersson tog över poststationen i Tavlebord efter fröken Rhodin den 1 april 1914 med oförändrat årsarvode, 500 kr, vilket inte heller ändrades när Sonja Maria Johansson blev föreståndare vid 1917 års ingång. Genom giftermål fick hon efternamnet Gabrielson. Hennes anställning upphörde plötsligt och som vikarie insattes den

1 juli 1922 arrendatorn Carl Berndt Albert Berntsson som fick ett formellt anställningskontrakt från den 18 december samma år.

Berntsson fick byta ut sin datumstämpel mot en med gravyren Gilleby den 15 maj 1939, då ett stort antal poststationer bytte namn. Den 1 oktober 1939 övertogs poststationen av Tage Gustav Evald Berndtsson. Han kvalificerade sig till att bli stationsmästare, d v s chef för postexpeditionen i Henån med 1972 års ingång. Befattningen som föreståndare för poststationen i Gilleby hölls därefter vakant tills poststationen kunde dras in med mars månads utgång 1973.

Ellös

Minst tre försök gjordes innan poststyrelsen kunde tillgodose önskemålen om en poststation i Ellös. I ett brev den 12 december 1903 till postinspektören i Göteborg hemställde ordförandena i municipalstämman och municipalstyrelsen i Ellös, vilka båda var handlande, om att få en poststation. Postmästaren i Svanesund (Orusts dåvarande förvaltningspostkontor) tillstyrkte, liksom kronofogden samt poststationsföreståndare Widell i Kårehogen. I den fortsatta remissbehandlingen tog postinspektionen kontakt med T L Andersson i Torsby, som under åren 1898-1903 hade uppehållit postmästaretjänsten i Svanesund på förordnande. Efter en lång inlaga som förklarade omständigheterna hemställde han, "att den gjorda framställningen icke måtte vinna bifall under andra villkor än att vederbörande samhälle själv förbinder sig bekosta såväl omkostnaderna för en poststations handhavande som posttransporterna mellan Ellös och Kårehogen".

När postinspektör Otto Schütz i Göteborg redovisade ärendet till poststyrelsen den 8 maj 1905, anförde han avslutningsvis följande: "Ehuru jag, till följd av vad postmästaren i Torsby anført, känner mig föga övertygad om behovet av poststation i Ellös, har jag likväl, då kronofogden tillstyrkt densammans anordnande, upprättat förslagskontrakt i två exemplar med urmakaren August Holmberg i Ellös rörande poststations handhavande å merberörde ort mot årlig ersättning av 200 kronor".

Poststyrelsen avlog framställningen, som framgår av här avbildade koncept till dess brev till postinspektören den 12 maj 1905.

Ans 6635
929. Koncept
MEDDELANDE
från KONGL. GENERALPOSTSTYRELSENS TRAFIKBYRÅ. till Postinspektören
Stockholm den 12 maj 1905. i Västra distriktet.

Vid föredragning denna dag af Postinspektörens i skrifvelse den 8 Majens gjorda hemställan om inrättande af en poststation i Ellös, har Kungl. generalpoststyrelsen ansett sammas hemställan, i böra bifall, vid hvilket förhållande skulle till Postinspektören återställas de båda vid Postinspektörens ofvannörda berörda skrifvelse följande exemplar af ett med urmakaren August Holmberg den 8 d. nämligen april upprättadt förslagskontrakt om handhavandet af en poststation i Ellös.

12/5

Ex officio,
O. M.

Genast reagerade man i Ellös och vid en extra municipalstämma den 30 maj 1905 utsågs Hugo Hallgren, J A Wallin och A L Samelson att "vidta de åtgärder som anses vara behöfliga för frågans utredning". Detta resulterade i en ny framställning till poststyrelsen den 18 oktober 1905. Denna föredrogs i Stockholm den 11 december 1905 men ledde inte heller till något beslut av poststyrelsen om att en poststation skulle öppnas, trots att postinspektör Schütz tillstyrkte även denna gång. Orsaken var att poststyrelsen ville avvakta resultatet av en utredning om förbättring av postförhållandena på Orust i sin helhet.

Den 11 mars 1907 daterade postinspektör Schütz sin tredje framställning i ärendet till poststyrelsen. Han återopade de båda tidigare breven. Denna gång kom beslutet snabbt. Den 15 mars 1907 daterades detta i Stockholm och innebar bland annat att poststationen i Ellös skulle öppnas den 1 april 1907 med urmakaren August Holmberg som föreståndare. Hans arvodesanspråk hade satts ned till 150 kr. Från och med 1909 höjdes det emellertid till 500 kr och från och med 1913 till 600 kr. Efter Holmbergs död övertog änkefru Petronella Holmberg

poststationen, formellt från den 8 januari 1915. Hon avgick den 28 februari 1935. Hennes efterträdare blev Göta Elvira Vahlberg som hade varit tf poststationsföreståndare i Varekil och i Stillingsön under cirka sex år. Hon fick senare tillnamnet Avesjö och var i tjänst till juni 1947.

Efter en kort vakansperiod blev Eva Elisa Matilda Nyberg föreståndare den 1 augusti 1947 och fick uppleva fortsatt trafikökning. Denna ledde till att poststationen klassificerades som postexpedition den 1 oktober 1951 och gav henne titeln stationsmästare. Den 2 april 1973 fick hon byta ut postexpeditionens datumstämplar mot nya i vilka det stod ELLÖS 1. Då centraliserades nämligen postutdelningen inom ett större område till Ellös, och poststationen i Hälleviksstrand döptes om till ELLÖS 2. Beteckningen postexpedition byttes ut mot lokalpostkontor 1977 för att kallas blott postkontor från och med 1986. I den nya organisationen har postmästaren i Ellös ansvar för service till ca 1600 hushåll.

Under perioden 1 september 1952 - 31 maj 1962 expedierades över Ellös posten till postombudet i Stocken. I dess datumstämpel fanns gravyren ELLÖS POB 1.

Stocken

"Stocken är ej lämplig benämning, enär förväxling lätt sker med Stocka".

Denna anteckning gjordes i poststyrelsen i augusti 1892 på ett brev från postmästare Otto Frithiof Pamp vid Orusts förvaltningspostkontor. Han hade bifogat två skrivelser från poststationsföreståndaren och handlanden J J Hallgren i Gullholmen som hade tillstyrkt en framställning om att en poststation skulle inrättas i Stockens fiskeläge i Morlanda socken.

Enligt Hallgrens mening skulle en poststation i Stocken bli till stor fördel "för denna framåtsträvande befolkning och ävenledes för det andra sidan om ett smalt sund belägna fiskeläget Råön samt i närheten av Stocken boende jordbrukare". Det var inte förvånande att Hallgren var med på förslaget, eftersom hans eget obundna kundunderlag knappast kunde minska på grund av att ännu en poststation öppnades

på den stora grannön. Poststationsföreståndare var eljest ofta måna om att behålla sina kundunderlag intakta men här var risken obefintlig.

Handlanden O Halvardson var villig att bli poststationsföreståndare i Stocken med 150 kr i årsarvode och posten skulle kunna befordras från Hälleviksstrand till Stocken med ett gångbud för 50 öre per tur.

Försiktighet bidrog till att poststyrelsen beordrade postmästare Pamp att infordra anbud på postföring tre gånger i veckan på den uppgivna sträckan. Änkan Charlotta Olsson i Slätterna under Tofta anmälde sitt intresse att bli postförare för en engångssumma av 125 kr om året.

Poststationsföreståndare Anders Widell i Kårehogen blev en av dem som sedan bidrog till att sätta stopp för planerna på en poststation i Stocken. Det var nämligen han som fick postmästare Pamps uppdrag att låta Charlotta Olsson skriva under kontraktet om postföring. När han skickade det till sin chef postmästare Pamp, passade han på att mellan raderna ge uttryck för sitt ogillande av att få kolleger som kunde befaras beröva honom en del av hans kundunderlag. Han skrev följande:

"Antagligen komma snart flera ansökningar om inrättande av poststationer i Morlanda att till generalpoststyrelsen ingivas. Efter vad jag hörde av kapten Jansson på Flatön, vänta de endast på att poststation å Stocken blir beviljad för att ingå med ansökan. Efter vad jag hört berättas lär det vara samma förhållande vad Edshultshall angår".

När ärendet kom före på nytt i poststyrelsen, tänkte handläggaren om i förhållande till sin tidigare inställning. Han behövde nu inte längre fundera på vilket nytt namn man skulle införa i postanstaltsförteckningen. Postmästaren i Orust fick i september 1892 ett meddelande om att poststyrelsen vid slutlig prövning av ärendet inte funnit det påkalla vidare åtgärd. Förslagskontraktet med änkan Charlotta Olsson återsändes från Stockholm med tillägget att det "i alla händelser icke kunnat godkännas, då sådan postföring icke må utgöras av kvinna".

Man kan dock finna en annan orsak till att poststationen i fiskeläget Stocken inte blev inrättad. Under en tid då postverkets finanser ännu inte helt hunnit förbättras efter utvidgning av det allt tätare distributionsnätet blev det ofta avslag på framställningar, vars följder var svåra att överblicka. Vid den period brukade det hjälpa om en önskad poststation låg vid en redan befintlig postlinje och/eller om hugad föreståndare avstod från ersättning från postverket under de tre första åren. Sådana exempel är ganska vanliga.

Edshultshall

Ingeborg Maria Ohlsson blev antagen till föreståndare för den poststation som öppnades den 1 september 1929 med namnet Edshultshall. Hon efterträddes den 1 september 1931 av Linnéa Kristina Magdalena Olsson, som genom giftermål fick tillnamnet Carlsson. Hon slutade helt abrupt i början av 1938 och som vikarie började Maria Leontine Johansson. Den förste föreståndaren Ingeborg Maria Ohlsson blev åter utnämnd som föreståndare, men hon återtog genast sin ansökan och Maria Leontine fick sitta kvar i orubbat bo, nu som ordinarie föreståndare från den 1 maj 1938.

Hon blev också poststationens siste föreståndare, men hon fick en lång tjänstetid. Poststationen drogs in med september månads utgång 1962. På sätt som framgår av illustrationen informerades postkontoren runt om i landet av postanstaltsändringar på den tiden.

KUNGL. GENERALPOSTSTYRELSENS ALLMÄNNA CIRKULÄR

18 september 1962

338—345

Den 27 september 1962 öppnas *postexpedition* av klass 9 benämnd *Johanneshov 9* vid Brunnbyvägen 11 inom Stockholms stad.

Poststationerna *Dagarn*, *Edshultshall*, *Fårhult*, *Gladhammar*, *Kilanda*, *Kvarnbysund*, *Tuggenbygget*, *Tågsjöberg*, *Vejbyslätt* och *Viksberg* indras med utgången av innevarande september månad.

Efter indragningen skall posten expedieras enligt följande:

Postanstalt som indras	Posten expedieras till
Dagarn	Fagersta
Edshultshall	Hälleviksstrand
Fårhult	Gunnebobruk
Gladhammar	Gunnebobruk
Kilanda	Älvängen
Kvarnbysund	Bygdeträsk
Tuggenbygget	Lycksele
Tågsjöberg	Junsele
Vejbyslätt	Skälderviken
Viksberg	Fagersta

338 *Postanstalts-
ändringar*